

Kronikk: Militærmann og disco-queen

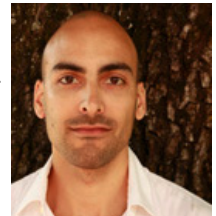

I transforskningen skjer det i dag et skifte i måten å tenke på, som har sin opprinnelse i transpersoners egne erfaringer. Den nye tankemåten ser kjønn som en gradvis overgang, i noen tilfeller flytende over tid, og anerkjenner mangfold og individualiserte tilnærminger.

Av Vikram Kolmannskog, psykoterapeut og menneskerettighetsaktivist

Den tradisjonelle «Transsexual Model» handler om at kjønn er stabilt og todelt (mannlig/kvinnelig), og at transpersoner føler seg fanget i feil kropp og erfarer en psykisk smerte som kun kan lindres ved omfattende hormonell og kirurgisk behandling. Det er her vi finner diagnosen av transseksualisme som Rikshospitalet opererer med. I dag har de monopol på utredning og behandling i Norge. Kun personer som får diagnosen transseksualisme får hjelp. Et flertall avvises og føler seg lite anerkjent; noen føler seg presset til å lyve for å passe inn i kriteriene.

For et år siden tok Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LLH) kontakt med meg med et ønske om at jeg skulle lede en gestaltinspirert samtalegruppe. Gestaltterapi passer godt med den nye tenkemåten i transforskningen. «The Transgender Model» ser kjønn som et kontinuum - en gradvis overgang, i noen tilfeller flytende over tid, og anerkjenner mangfold og individualiserte tilnærminger. En enkelt forklaring med henvisning til for eksempel biologi blir umulig.

Det er særlig en episode fra samtalegruppen som jeg vil gjenfortelle her.

«Jon», som hadde tatt kjønnsbekreftende (kvinne-til-mann) behandling og vært offisielt anerkjent mann i flere år, fortalte at han opplevde sosial angst. Mens det før behandlingen handlet om at han ikke var konform i forhold til å være kvinne, var det nå motsatt.

«Jeg kunne godt tenkt meg større frihet når det gjelder å kunne møte opp og være pynta i noe androgynt», sa han.

Klærne han satt i ga meg assosiasjoner til militæret eller friluftsliv, og jeg spurte om han kunne gjort det her. På neste samling hadde «Jon» med seg noen klær, og i pausen skiftet han til en fargerik og lang skjorte, øredobber og sandaler. Vi utforsket hvordan det var for ham å sitte slik i gruppen.

Han sa: «Det er på en måte å hilse på en veldig gammel følelse som også er en del av meg. Det føles som en glede. Jeg har den tryggheten med dere her til å kunne kjenne på den følelsen». Andre deltagere – også jeg – ga uttrykk for at vi ble glade når vi så «Jon» smile. Han ble sett med en side som ellers var stort sett usynlig.

«Kennedy», som var registrert kvinne ved fødsel og nylig hadde begynt å definere seg som «gender queer» eller «gender fluid», altså ikke bare mann eller bare kvinne, oppfordret «Jon» til å gå i slike klær ute også. «Jon» sa at han hadde noen venner som han kanskje kunne gjøre det sammen med. Han sa at han på den ene siden var fargerik disco-queen, som vi så nå, og på den andre siden militærinspirert mann. «Kennedy» var inspirert og ville utforske, vise frem og akseptere forskjellige sider ved sin kjønnsidentitet mer. På den siste samlingen fortalte «Jon» at han hadde blitt mer komfortabel med hele seg selv og ikke måtte være en «standardmann».

I gestaltterapi er polariteter et viktig begrep. Vi tenker at hver person og gruppe består av ulike krefter eller sider som utfyller hverandre og som er forbundet som yin og yang. Polaritetsteori innebærer dermed en aksept for mangfold blant mennesker og paradoksale sannheter om en og samme person.

Polariteter farges av ens bakgrunn og opplevelse av seg selv. På grunn av «blind spots», at vi er mindre oppmerksomme på, eller identifiserer oss mindre med, visse sider av polariteter, kan vi bli rigide og stereotype. For eksempel kan vi tenke oss at en mann som ikke er i kontakt med det han anser som sin feminine side, blir overdrevent hard og tøff. Videre kan det medføre indre konflikt mellom ulike sider, og mellommenneskelig konflikt fordi vi for eksempel projiserer sider på andre. For eksempel kan mannen i vårt tilfelle la sin indre konflikt gå utover menn som han anser som feminine. Det er sunnere å være i kontakt med polaritetene og akseptere seg selv som et helt menneske.

Episoden med «Jon»s klær viser hvordan polariteter og kjønnsnormer kan henge sammen. En side kan bli undertrykket eller skyggelagt på et tidspunkt i livet som kvinne og den andre på et annet tidspunkt som mann. Lidelse kan ses i lys av svakheter i samfunnet som manglende toleranse for kjønns mangfold, heller enn individuell sykkelighet. I gruppen anerkjente og utforsket vi samfunnspress, valg og brøt kjønnsnormer i en trygg setting. En militærinspirert mann kunne også være fargerik disco-queen.

Mens strenge kjønnsnormer kan gjøre det vanskelig å velge som «Jon» å være både militærinspirert mann og disco-queen, viser hans tilfelle at det heller ikke alltid vil være tilstrekkelig med en slik integrering. Det var nemlig klart for «Jon» at valget om kjønnsbekreftende behandling hadde handlet om noe mer enn normer, nemlig en opplevelse av å fysisk mangle testosteron. For andre, slik som «Kennedy», var utforskning og aksept for hele kjønns polariteten tilstrekkelig.

Noen transpersoner, også de som har gjennomgått behandling, vil oppleve at de ikke er helt hjemme i verken det ene eller det andre kjønn. Det kan handle om at de har en forhistorie med å være et annet kjønn, at kroppen ikke transformeres fullstendig eller at de opplever at kjønnsidentitet og uttrykk er i vedvarende framdrift og noen ganger flytende. Polaritetsteori og arbeid kan da være meningsfullt.

Dette synes å passe godt med The Transgender Model og transpersoners egne erfaringer. The Transsexual Model er imidlertid ennå rådende innen det offentlige helsesystemet. Tilbud om komplementær, transpositiv terapi er nødvendig. Samtidig vil ikke erfaringer og endringer i terapirommet være bærekraftig dersom samfunnet stadig krever en annen form for tilpasning.

Kanskje noe av intoleransen som stadig finnes i det norske samfunnet henger sammen med at individer og grupper projiserer og lar interne konflikter utspille seg mellommenneskelig og på gruppenivå, for eksempel med transpersoner og mennesker som bryter kjønnsnormer som beleilig mål. Også disse individene, gruppene og samfunnet må heles. Polaritetsarbeid kan gi oss alle en opplevelse av å være mer hele og fleksible. Terapeuter og andre bør i det minste etterstrebe å bringe transpersoners erfaringer og verdsettelsen av mangfold ut av terapirommene og inn i samfunnet for øvrig.

Artikkelen er utdrag av en fagfelleurdert artikkel i Norsk Gestalttidsskrift.

[Bli abonnent på bladet Psykisk helse](#)

[Kjøp bladet i pdf-utgave](#)

Denne artikkelen er hentet fra www.bladet.psykiskhelse.no

Adressen til artikkelen er <http://www.bladet.psykiskhelse.no/index.asp?id=32449>

Lukk